

Jerzy Kosiński

"paris et lagglomération parisienne",
t. 1-2, P. Chombart de Lauwe, S.
Antoine, L. Couvreur, J. Gauthier,
Paris 1952 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 12, 357-358

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

społecznej określonej kryteriami wykształcenia tak specyficznej przez stopień sformalizowania, ale zarazem nasuwającej tak wiele analogii ze zjawiskami znanymi z badań nad strukturą niektórych europejskich społeczeństw.

Antonina Kłoskowska

SOCJOLOGIA WSI I MIASTA

P. Chombart de Lauwe, S. Antoine, L. Couvreur, J. Gauthier, PARIS ET L'AGGLOMÉRATION PARISIENNE; t. I: *L'espace social dans une grande cité*, t. II: *Méthodes de recherches pour l'étude d'une grande cité*; Praca zbiorowa pod red. P. H. Chombart de Lauwe. Paris 1952, *Presses Universitaires de France*, t. I ss. 261, t. II ss. 109. W tomie pierwszym pracy pt. *Przestrzeń społeczna w wielkim mieście* autorzy przedstawiają swoje zasadnicze tezy sformułowane na podstawie badań już przeprowadzonych lub też prowadzonych przez ekipę badawczą, do której należą. Tom zawiera także omówienie szeregu cech charakterystycznych Paryża jako miasta oraz gruntowną analizę teoretyczną koncepcji całej pracy. Kluczowym pojęciem pracy jest pojęcie przestrzeni społecznej, ujmowanej zarówno z ekologicznego, jak i kulturowego stanowiska. Autorzy wysuwają cztery hipotezy, które sprawdzają w toku pracy na drodze analizy statystycznej, kartograficznej, topograficznej i opisowej.

Hipoteza pierwsza zakłada, że aglomeracja paryska składa się z naturalnych obszarów, z których każdy stanowi odrębną jednostkę ekologiczną, a także historyczną i socjologiczną.

Hipoteza druga wskazuje na koncentryczne zgrupowania tych naturalnych obszarów zarówno w samym mieście, jak i wokół niego.

Hipoteza trzecia głosi, że niezależnie od stref koncentrycznych w mieście można wyróżnić sektory różniące się ze względu na charakter klasowy ich mieszkańców.

Hipoteza czwarta sprowadza się do przekonania, że klasa robotnicza Paryża jest najbardziej podatna na procesy urbanizacji i w największym stopniu przystosowana jest do warunków życia miejskiego.

Największe znaczenie przypisują autorzy serii monograficznych badań porównawczych poszczególnych kwartałów, prowadzonych pod kątem zainteresowań topograficznych, biologicznych, antropologicznych, ekologicznych, ekonomicznych, demograficznych i kulturowych.

Tak prowadzone badania porównawcze pozwalają, zdaniem autorów, ustalić szereg istotnych współzależności i prawidłowości w dziedzinie stratyfikacji, praktyk religijnych, wpływu prasy codziennej, ruchu ludności, aktywizacji politycznej, rozrywki itp.

W tomie drugim pt. *Metody badań w studium wielkiego miasta* znajdujemy omówienie metod badań dużych miast, charakterystykę rodzajów koniecznych przy różnych typach badań map, zdjęć lotniczych, zestawień i formularzy zbiorczych.

W tomie znajdujemy dodatek poświęcony ekologicznym i socjologicznym badaniom, których celem jest ułatwienie planowania miast, oraz pełną bibliografię prac we wszystkich językach odnoszących się do badań nad miastem.

Nie mogąc szerzej przedstawić w recenzji analiz zawartych w obu tomach pracy, ograniczę się do wskazania na zasadnicze elementy badań.

Ogólny schemat badań nad miastem jako całością, prowadzonych przez grupę Chombart de Lauwe'a, obejmuje następujące punkty:

1. Struktura fizyczna (topografia, geologia, klimat itp.).
2. Struktura i podziały przestrzenne (centrum a przedmieście, lokomocja, ceny za usługi komunikacyjne, centra polityczne, religijne, rozrywkowe).

3. Historia (granic, podziałów, struktur rolnych itp.).
4. Mieszkanie (topologia, wielkość, wiek i wysokość zabudowy, ceny placów).
5. Demografia (ludność stała, zaludnienie, piramida wieku, stopa przyrostu).
6. Antropologia (waga i wzrost mieszkańców).
7. Ekonomia (zatrudnienie, fabryki, sklepy, ceny itp.).
8. Struktura zawodowa.
9. Migracje (emigracja, imigracja, wędrowki okresowe, ruch dzienny).
10. Grupy etniczne (ewolucja, ukształtowanie).
11. Rozrywki (ogrody, parki, kina, teatry, sale koncertowe, sport, frekwencja w instytucjach rozrywkowych).
12. Geografia polityczna i religijna (wyborcy, praktyki religijne).
13. Informacja (prasa, radio, telewizja, telekomunikacja).
14. Higiena. Zdrowie (przyczyny zgonów, analiza chorób, szpitale, kliniki, poradnie, apteki, choroby umysłowe, zawodowe itp.).
15. Przystępczość. Samobójstwa.
16. Urbanizacja.

Praca Chombart de Lauwe'a zainteresuje z pewnością socjologa i urbanistę, działacza społecznego i dziennikarza. Przynosi ona bowiem szereg interesujących informacji z zakresu prowadzenia badań, wykorzystuje dotychczas znane metody badań nad miastem oraz metody nowe, opracowane w paryskich studiach. Każde badanie z zakresu socjologii miasta musi oprzeć się na tej pracy i wykorzystać jej osiągnięcia.

Jerzy Kosiński

Gerhard Wurzbacher (przy współpracy Renaty Pflaum i innych), *DAS DORF IN SPANNUNGSFELD INDUSTRIELLER ENTWICKLUNG*. Stuttgart 1954, Ferdinand Enke Verlag. Praca ta jest pierwszą publikacją z zamierzonych monografii Instytutu Nauk Społecznych, działającego pod egidą UNESCO w Niemczech Zachodnich, w Kolonii. Jest to wynik zbiorowych badań terenowych prowadzonych w jednej z gmin nadreńskich nad zagadnieniem industrializacji i związanej z tym urbanizacji. Badana gmina znajduje się w odległości ok. 50 km od Kolonii. Gmina obejmuje szereg wsi i przysiółków, liczących łącznie w chwili badań ponad 5 tysięcy mieszkańców.

Badania w terenie trwały przez blisko 2 lata, uczestniczył w nich poza autorami pracy szereg współpracowników, zbierających materiały do poszczególnych zagadnień. Do opracowania wykorzystane zostały istniejące dane statystyczne co do badanej gminy, wszelkie akta urzędowe i dokumenty pisane, poza tym materiały uzyskane przez obserwację uczestniczącą, wywiady i ankiety.

Praca poświęcona jest zagadnieniu „local community” i przekształcaniu się tej społeczności w związku z postępującymi procesami industrializacji i urbanizacji. Badana gmina leży w strefie przejściowej, którą Amerykanie nazywają rural-urban. Nie jest ona położona w bezpośrednim sąsiedztwie miasta, jednak wpływy miasta sięgają tu w sposób bardzo wyraźny. Gmina nie jest jakimś centrum przemysłowym, większość ludności pracującej poza rolnictwem dojeżdża do pracy zarówno do Kolonii, jak i do innych mniejszych miast i miasteczek okolicznych. Wśród stale wzrastającej kategorii ludności pracującej w zawodach pozarolniczych, a nawet i u samych rolników daje się zauważyć tendencja do zastępowania tradycyjnych form życia przez formy miejskie i wielkomiejskie, co w wysokim stopniu wpływa na przekształcanie się dawnej społeczności wiejskiej.

W związku z przekształcaniem się struktury ekonomiczno-społecznej mieszkańców